

Subjekt jako skutečnost

Nejstarší filosofové už věděli, co to je „subjektivita“, jen tomu říkali jinak. Bylo to třeba „mínění“, DOXA, eventuelně i pouhé „zdání“, také fikce apod. Neměli však potřebu vymezit něco, bez čeho bychom se dnes už neobešli, totiž „subjekt“. Slovo tu ovšem bylo (vzniklo jako napodobivý překlad řeckého HYPOKEIMENON), ale po celý středověk a také v novověku znamenalo tolik co „objekt“ (slovo obiectum začalo být frekventovanější až na sklonku středověku, kdy subiectum mělo vlastně charakter zvláštního druhu objektu). Teprve u Leibnize najdeme geniální myšlenku „niternosti“, která má být pro ‚subjekt‘ (Leibniz ovšem mluvil o ‚monádě‘) tím hlavním a rozhodujícím, čím se jeden subjekt (monáda) liší od jiných. Zvnějšku jsou si všechny subjekty (monády) k nerozeznání podobné. Mocný Leibnizův důraz na „nitro“ monády (a jeho ztotožnění onoho „nitra“ se subjektivitou, neboť tam jde o percepce a apercepce) jsou ovšem slabinou jeho pojetí „monády“. K překonání této slabiny přispěl zejména Hegel neméně geniální myšlenkou, že subjekt (monáda) má také svou vnější osobitost, kterou se liší od vnější stránky jiných subjektů (monád), a zejména že mezi vnitřní (niternou) a vnější stránkou subjektu (monády) je komunikace, že tam je možný přechod z jedné stránky do druhé, a to oběma směry. V tom smyslu mají svou důležitost termíny „zvnějšnění“ a „zvnitřnění“; otevřel se však hned nový problém, který už kdysi pootevřel Baruch Spinoza svou myšlenkou striktního paralelismu nekonečného počtu atributů jediné centrální substance. Proti stroze metafyzické hypostazi Spinozově zavedl Hegel do vztahu mezi „nitrem“ a „vnějškem“ dynamiku, tedy dění; a právě tomuto dění přisoudil dvou možný směr, jednou zvenčí dovnitř, jindy zevnitř navenek. Byl však opatrný a pro jistotu prohlásil (neméně hypostaticky), že to, co nebylo zvnějšněno, nebylo ani uvnitř. To se nelíbilo Kierkegaardovi a s velkým důrazem prohlásil, že žádný paralelismus tu neplatí, že nitro je vždy mnohem bohatější než to, co bylo zvnějšněno. Tím ovšem převzal Hegelův předpoklad, že nitro i vnějšek mají jeden společný čas, že tedy v tom smyslu jsou opravdu paralelní. Zdá se tedy, že jedním z nejvýznamnějších kroků kupředu

(Písek, 030815-1.)